

Prof. zw. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski

Warszawa, 22.11.2016r.

Akademia Pedagogiki Specjalnej

im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie

Wydział Nauk Pedagogicznych

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Beaty Stelter

Kompetencje nauczycieli języka niemieckiego w zakresie stosowania technologii informacyjno – komunikacyjnych w liceach ogólnokształcących

Wśród niezbędnych kompetencji nauczycielskich szczególne miejsce zajmują kompetencje związane ze stosowaniem w procesie kształcenia technologii informacyjno – komunikacyjnych. Sytuują się one bowiem na styku metodyki i informatyki. Ze względu na komponent informatyczny wymagają też ciągłej aktualizacji wiedzy i umiejętności z zakresu sprzętu i oprogramowania. Sprawia to, że nauczyciele poszczególnych poziomów edukacyjnych, a także poszczególnych przedmiotów w różnym stopniu są w stanie wykorzystywać najnowsze możliwości techniczne i technologiczne na swoich zajęciach. Poza tym z reguły kompetencje w tej dziedzinie nie są w wystarczającym stopniu kształtowane podczas studiów – chodzi o umiejętne łączenie teorii z zajęciami o charakterze praktycznym. Ten stan rzeczy wymaga podjęcia działań o charakterze systemowym obejmujących zarówno kształcenie przyszłych nauczycieli, jak i dokształcanie i doskonalenie ich już w warunkach pracy zawodowej. Działania, o których mowa, powinny być poprzedzone diagnozą. Z taką właśnie diagnozą, w odniesieniu do nauczycieli języka niemieckiego w liceach ogólnokształcących, mamy do czynienia w przedstawionej do recenzji rozprawie doktorskiej Pani mgr Beaty Stelter.

W strukturze rozprawy Autorka wyróżnia:

Wstęp

Rozdział I *Tło zagospodarowania technologii informacyjno – edukacyjnych w edukacji*

Rozdział II *Edukacyjne zastosowania technologii informacyjno – komunikacyjnych w uczeniu się i nauczaniu języka niemieckiego*

Rozdział III *Dydaktyczne rozwiązania stosowania technologii informacyjno – komunikacyjnych w uczeniu się i nauczaniu języka niemieckiego w liceach ogólnokształcących*

Rozdział IV *Konceptualizacja kompetencji nauczycieli języka niemieckiego w zakresie stosowania technologii informacyjno - komunikacyjnych*

Rozdział V *Metodologiczne podstawy badań*

Rozdział VI *Stan kompetencji nauczycieli języka niemieckiego w zakresie posługiwania się terminologią, sprzętem i oprogramowaniem technologii informacyjno – komunikacyjnych w liceach ogólnokształcących w ich opinii*

Rozdział VII *Stan kompetencji nauczycieli języka niemieckiego w zakresie stosowania technologii informacyjno – komunikacyjnych jako części warsztatu pracy dydaktycznej w liceach ogólnokształcących w ich opinii*

Rozdział VIII *Stan kompetencji nauczycieli języka niemieckiego w zakresie aspektów prawnych, etycznych i społecznych w dostępie do technologii informacyjno – komunikacyjnych i ich wykorzystaniu w liceach ogólnokształcących w ich opinii*

Rozdział IX *Podsumowanie i wnioski ogólne*

Strukturę tę uzupełniają: *bibliografia, netografia, wykaz dokumentów, raportów i aktów prawnych, spis rysunków, spis tabel oraz aneks i streszczenia (w języku polskim i angielskim).*

Wstęp jest dobrym wprowadzeniem w problematykę rozprawy. Autorka przytacza w nim definicje podstawowych pojęć, analizuje dokumenty oraz formuluje cele teoretyczne, poznawcze i praktyczne swoich badań.

W rozdziale I znajdujemy kompetentną charakterystykę technologii informacyjno – komunikacyjnych, a także szeroko zarysowany kontekst społeczno – ekonomiczny wykorzystania technologii informacyjno – komunikacyjnych w edukacji. Zwracają uwagę liczne odwołania do

interdyscyplinarnie rozumianej literatury przedmiotu oraz komentarze do wyników badań innych autorów. Znacznie uboższe są rozważania na temat pedagogicznych aspektów zastosowań technologii informacyjno-komunikacyjnych. Zabrakło w nich nawiązań do podstawowych z tej dziedziny prac Wacława Strykowskiego i Wojciecha Skrzydlewskiego. Niedośyt budzi także fragment poświęcony nowym rolom nauczyciela w społeczeństwie informacyjnym (będący ich syntezą rysunek 4, z błędami edytorskimi, jest przy tym oparty na poglądach informatyka - wyraźnie brakuje stanowiska krajowych i zagranicznych specjalistów z zakresu kształcenia nauczycieli).

Rozdział II dostarcza syntetycznych informacji o rolach nauczyciela rozpatrywanych z punktu widzenia współczesnych teorii uczenia się. Autorka opisuje i opatruje fachowym komentarzem różne modele uczenia się i nauczania języków obcych – od modelu wykorzystującego teorię behawioryzmu do modelu opartego na ujęciu konektywistycznym, poprzez kognitywizm i konstruktywizm.

W rozdziale III Autorka skupia swoją uwagę na niezwykle istotnych zagadnieniach dotyczących glottodydaktyki i jej związków z technologiami informacyjno – komunikacyjnymi. Analizuje strukturę glottodydaktyki jako dyscypliny naukowej (właściwie subdyscypliny), charakteryzuje metody uczenia (w zasadzie uczenia się i nauczania) się języka niemieckiego, szczególnie prezentuje założenia neurodydaktyki, a w konsekwencji promuje metodę uczenia się i nauczania języka niemieckiego wykorzystującą najnowsze osiągnięcia w dziedzinie neurobiologii i psychologii poznawczej. Treść opisów, komentarzy i własnych propozycji świadczy o bardzo dobrym przygotowaniu teoretycznym i dużym doświadczeniu praktycznym Autorki.

Część teoretyczną zamyka rozdział IV, w którym Autorka opisuje źródła definiowania kompetencji informacyjno – komunikacyjnych, przytacza ich słownikowe definicje – zwracając uwagę na konteksty pedagogiczne i psychologiczne. Szkoda, że nie rozpatruje kompetencji w kontekście kwalifikacji – zgodnie z definicjami przyjętymi w dokumentach Unii Europejskiej i w Polskiej Ramie Kwalifikacji. Przedstawione w dalszej kolejności standardy przygotowania nauczycieli do stosowania technologii informacyjno – komunikacyjnych są właściwie skomentowane (z uwzględnieniem specyfiki zawodu nauczyciela). Na ich podstawie Autorka proponuje własną koncepcję kompetencji nauczycieli języka niemieckiego w zakresie stosowania technologii informacyjno – komunikacyjnych w liceach ogólnokształcących. Jest to jednocześnie koncepcja badawcza, wykorzystana z powodzeniem w części empirycznej rozprawy.

Metodologiczne podstawy badań zostały przedstawione w rozdziale V. W szczególności zawiera on opis przedmiotu i celów badań. Autorka trafnie uzasadnia swoje wybory, odwołuje się przy tym do kompetentnie dobranej literatury metodologicznej. Z przedmiotu i celów wyprowadza główny problem badawczy natury diagnostycznej, zmienną globalną i zmienne szczegółowe. Następnie proponuje, odpowiednie do przyjętych celów i zmiennych, metody (metodę sondażu diagnostycznego wzbogaconą obserwacją standaryzowaną) oraz techniki i narzędzia badawcze. Nie mam zasadniczych zastrzeżeń do przyjętych rozwiązań, podobnie jak do organizacji i przebiegu badań. Wydaje się jednak celowe (może w kolejnych badaniach) uwzględnienie, obok samooceny kompetencji, również opinii dyrektorów szkół, a także uczniów o analizowanych kompetencjach nauczycieli. Poza tym nauczyciele współpracujący z Okręgową Komisją Egzaminacyjną (w Poznaniu) w charakterze egzaminatorów maturalnych z języka niemieckiego stanowią jednak specyficzną grupę. W tej sytuacji trudno mówić o uogólnieniu wyników badań.

Wyniki badań zostały przedstawione poddane dyskusji w rozdziałach VI, VII i VIII. W rozdziale VI zostały przedstawione opinie nauczycieli języka niemieckiego w liceach na temat ich kompetencji w zakresie posługiwania się terminologią, sprzętem i oprogramowaniem technologii informacyjno – komunikacyjnych. W grupie badanych uwzględniono podział na nauczycieli kontraktowych, mianowanych i dyplomowanych. Analizy wyników zostały przeprowadzone z uwzględnieniem specyfiki wyróżnionych podgrup. Taki sam podział zastosowano przy badaniu opinii na temat kompetencji w zakresie stosowania technologii informacyjno – komunikacyjnych jako części warsztatu pracy dydaktycznej (rozdział VII) oraz na temat kompetencji w zakresie aspektów prawnych, etycznych i społecznych w korzystaniu z technologii informacyjno – komunikacyjnych (rozdział VIII).

Prezentowane w rozdziałach VI, VII i VIII wyniki mają duże walory diagnostyczne. Autorka w umiejętny sposób wyeksponowała je – łącząc w swoich analizach podejście ilościowe z komentarzami o charakterze jakościowym. W rezultacie powstał interesujący raport z badań – rodzaj nauczycielskiej samooceny w obszarze stosowania technologii informacyjno – komunikacyjnych na lekcjach języka niemieckiego w liceach ogólnokształcących.

W rozdziale IX Autorka dokonała podsumowań i przedstawiła wnioski natury ogólnej. W dużej mierze powtórzyła przedstawione wcześniej konkluzje z badań. Nie pokusiła się o sformułowanie w tym miejscu choćby zarysu koncepcji mającej na celu wzbogacenie, w dużej mierze tradycyjnego, systemu kształcenia, doksztalcania i doskonalenia nauczycieli w zakresie kompetencji

informacyjno – komunikacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem nauczycieli języków obcych.

Reasumując uważam, że rozprawa doktorska pod tytułem *Kompetencje nauczycieli języka niemieckiego w zakresie stosowania technologii informacyjno – komunikacyjnych w liceach ogólnokształcących*, mimo wskazanych uchybień, które obniżają jej wartość diagnostyczną i utrudniają dokonanie uogólnień, dowodzi dojrzałości badawczej jej Autorki – Pani mgr Beaty Stelter. Rozprawa, moim zdaniem, spełnia wymagania zawarte w obowiązującej ustawie o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Ustawa z dnia 14 marca 2003r). Wnoszę zatem o dopuszczenie Pani mgr Beaty Stelter do dalszych etapów procedury doktoryzowania.

